

ПЕРЕДМОВА

Те, що пережила українська мова у XX столітті, важко окреслити одним словом. Формально в УССР вживання української мови не заборонялось, але під приводом благодетності впливів російської мови на українську ширилася впроваджувана згори практика зближення української мови з російською. Українська мова стала, таким чином, об'єктом поступового розкладу й нищення. Зміни, яких зазнав у 30-ті роки український правопис, і наступну лексикографічну практику було спрямовано на усунення розбіжностей між російською та українською мовами, на зближення фонетичних особливостей, лексичної бази, морфологічної та синтаксичної будови, внаслідок чого українська мова в її офіційних стилях перетворювалася на бліду копію російської.

Юрій Шевельов з цього приводу пише:

“Урядове втручання взагалі, а в даному випадку з боку уряду, опанованого росіянами, — у внутрішні закони мови було радянським винаходом і новою. Ні поляки, ні румуни, ні чехи до цього не вдавалися, як не вдавалася царська адміністрація дореволюційної Росії. Вони всі обмежувалися на заходах зовнішнього тиску: забороняли вживання української мови прилюдно, цілковито або частково; накидали державну мову через освітню систему; зваблювали українців своєю культурою й можливістю кар'єри; переселяли їх на неукраїнські території, а українські землі заселяли членами панівної нації тощо. Поруч цих “клясичних” метод радянська система встановлює контроль над структурою української мови: забороняє певні слова, синтаксичні конструкції, граматичні форми, правописні й орфоепічні правила, а натомість пропагує інші, ближчі до російських або й живцем перенесені з російської мови...”

Пропонована увазі української громадськості праця Святослава Караванського “Пошук українського слова, або боротьба за національне “я” є свого роду аналізом і класифікацією мововживчих процесів, що їх зазнала українська мова в УССР.

Поруч з аналізом мовних “винаходів” автор на конкретних прикладах накреслює шляхи до відродження нашої, тобто традиційної і традиційно вмотивованої української лексики, розглядає дискусійні правила орфографії і навіть наводить проект правописної реформи на підставі правопису Української Академії Наук, чинного до 1929 р.

Праця такої тональності дуже на часі в сучасній Україні. Її з інтересом прочитає і учень старших класів, і студент — майбутній філолог, як рівно ж і філолог дипломований. Корисно ознайомитися з нею і нашій духовній еліті — письменникам, журналістам, державним діячам.

Слово “пошук” у назві книжки якнайкраще відповідає змістові цієї праці. Уся духовна історія людства — це пошук. Тільки той, хто шукає, знаходить.

Лариса МАСЕНКО